

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวในตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายมีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยและผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย1) เพื่อศึกษาสภาพการผลิต และปัญหาการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของเกษตรกร3) เพื่อศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว และ 4) เพื่อรวบรวมข้อมูลเทคนิควิธีและเทคโนโลยีที่เกษตรกรประยุกต์ใช้ในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำรินตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

วิธีการดำเนินการวิจัย ได้แก่ ประชากรในการวิจัย คือเกษตรกรผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวในพื้นที่หมู่ 8 ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย จำนวน 110 รายโดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เป็นคำถามแบบปลายปิดและคำถามปลายเปิดโดยการสร้างแบบสอบถามขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้1) คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม2) คำถามเกี่ยวกับสภาพการผลิตและปัญหาในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวและ 3) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลเทคนิควิธี และเทคโนโลยีที่เกษตรกรประยุกต์ใช้ในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรผู้ผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ลื้อร้อยละ 60.91 รองลงมาเป็นคนไทยร้อยละ 34.54 เป็นลื้อร้อยละ 1.82 เป็นเข่าร้อยละ 1.82 และเป็นอาข่าร้อยละ 0.91 มีอายุ 41-50 ปีร้อยละ 28.18

ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 33.6 มีพื้นที่ถือครองเป็นที่ดินของตนเองร้อยละ 93.64 เช่าที่ดินร้อยละ 5.45 มีพื้นที่ถือครอง 1-5 ไร่ร้อยละ 48.18

อาชีพหลักของเกษตรกรก่อนมาปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวคือปลูกข้าวไร่ ร้อยละ 25.45 ปลูกข้าวโพดร้อยละ 23.64 และมีอาชีพรองก่อนมาปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว ได้แก่ ปลูกข้าวโพดร้อยละ 31.82 รับจ้างร้อยละ 24.54

อาชีพหลักเมื่อเริ่มปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว ได้แก่ ปลูกเฟินร้อยละ 46.36 ปลูกลิ้นจี่ร้อยละ 13.64 อาชีพรองเมื่อเริ่มปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว ได้แก่ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 30.00 และปลูกเฟินร้อยละ 12.74

อาชีพหลักในปัจจุบันคือ ปลูกเฟินร้อยละ 58.18 ปลูกลิ้นจี่ร้อยละ 22.73 อาชีพรองในปัจจุบัน ได้แก่ รับจ้างทั่วไปร้อยละ 32.73 ปลูกถั่วแดงร้อยละ 9.09 ค้าขายร้อยละ 9.09

เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว 10,001-40,000 บาทต่อปี ร้อยละ 34.5 และมีรายได้มากกว่า 160,000 บาทต่อปีร้อยละ 12.7 (160,000-1,000,000 บาทต่อปี ขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่และการดูแลเอาใจใส่พืช)

เกษตรกรมีรายได้รวมทั้งหมดต่อปี 40,000-70,000 บาทต่อปีร้อยละ 38.2 รองลงมามีรายได้มากกว่า 160,000 บาทต่อปีร้อยละ 23.6 (160,000-1,000,000 บาทต่อปี) ได้รับแหล่งข่าวสารความรู้ด้านการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 95.45 จากเพื่อนเกษตรกร/ญาติร้อยละ 65.45 ได้รับการฝึกอบรมร้อยละ 62.72 เฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี และได้ไปเยี่ยมชมดูแปลงสาธิตร้อยละ 60.90 เฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี

เกษตรกรได้รับแหล่งทุนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นทุนส่วนตัวร้อยละ 80.54 เป็นทุนกู้ยืมร้อยละ 35.45 มีแหล่งทุนกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 64.10 จากโครงการหลวงร้อยละ 17.95 มีเงินออมในครอบครัวร้อยละ 71.82

2. สภาพการผลิต และปัญหาการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว

เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว 6-10 ปี ร้อยละ 34.55 เกษตรกรเลือกปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเนื่องจากมีราคาดีร้อยละ 45.45 มีรายได้หมุนเวียนทุกวันตลอดปีร้อยละ 23.64 และได้เริ่มปลูกข้าวไร่ในปี พ.ศ. 2511 เริ่มปลูกบ๊วยและถั่วแดงในปี พ.ศ. 2514 ไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวที่ปลูกในปัจจุบัน ได้แก่ เฟินลิ้นจี่ร้อยละ 73.64 ลิ้นจี่ร้อยละ 50.91

เกษตรกรปลูกเฟินลีเชอร์ลีฟตลอดปีร้อยละ 100.00 มีต้นทุนการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว 10,000-20,000 บาทต่อปีร้อยละ 51.83 มีแรงงานในครอบครัวร้อยละ 90.00 เฉลี่ย 2 คน เป็นแรงงานจ้างร้อยละ 39.09 เฉลี่ย 8 คน ค่าตอบแทน 128 บาท มีแรงงานจ้างกับแรงงานในครอบครัวร้อยละ 22.73 เฉลี่ย 7 คน ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินเฉลี่ย 128 บาทต่อวันและค่าตอบแทนอื่นเป็นการแลกวัน แลกมือ

พื้นที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชันร้อยละ 95.5 มีแหล่งน้ำห่างจากบริเวณพื้นที่ปลูกประมาณ 1-5 กิโลเมตรและมีน้ำเพียงพอในฤดูแล้งร้อยละ 74.55 ระยะทางจากบ้านถึงสวนประมาณ 1-5 กิโลเมตรร้อยละ 75.5

การใช้เครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ในการผลิต ได้แก่ สปริงเกอร์ร้อยละ 100 ปุ๋ยเคมีร้อยละ 89.09 เครื่องพ่นยาสะพายหลังร้อยละ 88.18 ใช้ยากำจัดวัชพืชร้อยละ 83.64 ใช้ยามาแมลงร้อยละ 83.64 ใช้เครื่องพ่นยาขนาดเล็กร้อยละ 80.00 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร้อยละ 56.36 ใช้เครื่องสูบน้ำร้อยละ 41.82 ใช้เครื่องตัดหญ้าร้อยละ 29.09 ใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพร้อยละ 16.36 และใช้เครื่องพ่นยาแบบใช้เครื่องจักรร้อยละ 16.36 ตามลำดับ

เกษตรกรได้รับแหล่งความรู้จากเจ้าหน้าที่โครงการหลวงร้อยละ 95.45 และมีความต้องการให้หน่วยงานบริการความรู้ด้านหลักวิชาการร้อยละ 34.54 ให้ช่วยเหลือสนับสนุนปัจจัยการผลิตร้อยละ 45.45

ในอนาคตเกษตรกรตัดสินใจเพิ่มปริมาณการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวร้อยละ 63.64 ไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวที่ปลูกเพิ่มได้แก่เฟินลีเชอร์ลีฟร้อยละ 60.97 ลิอะทริสร้อยละ 19.51 เพิ่มปริมาณการปลูกเฟินเนื่องจากเป็นอาชีพหลักร้อยละ 28.57 ลงทุนครั้งเดียวมีรายได้ตลอดปี ดูแลง่าย ร้อยละ 28.57 เพิ่มปริมาณการปลูกลิอะทริส เนื่องจากมีรายได้ดีขึ้นร้อยละ 25 นอกจากนี้มีเกษตรกร 3 รายปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวชนิดใหม่เพิ่มได้แก่ กินิลิต รัสคัส และชันคุ เนื่องจากต้องการรายได้เสริม และลดปัญหาผลผลิตไม่ตรงตามความต้องการของตลาด

เกษตรกรมีวิธีการขายผลผลิตโดยขายให้โครงการหลวงร้อยละ 66.36 ขายเองร้อยละ 44.54 เกษตรกรขนส่งผลผลิตเองร้อยละ 48.18 รวบรวมผลผลิตส่งพ่อค้าผ่านโครงการหลวงร้อยละ 46.36

ปัญหาในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวส่วนใหญ่เป็นเรื่องของโรคและแมลงร้อยละ 32.45 ผลผลิตเน่า ราคาตกต่ำในฤดูฝนร้อยละ 89.09 ผลผลิตไม่ตรงตามฤดูกาลความต้องการของตลาดร้อยละ 55.45

3. เทคนิควิธีและเทคโนโลยีที่เกษตรกรประยุกต์ใช้ในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว

เกษตรกรได้รับแหล่งพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวจากโครงการหลวง หลังจากนั้นเกษตรกรที่มีประสบการณ์สามารถคัดเลือกแยกต้นพันธุ์ หัวพันธุ์ที่สมบูรณ์จากในแปลง เพื่อนำไปปลูกลงในพื้นที่เดิมหรือขยายพื้นที่ใหม่ได้ โดยขึ้นแปลงสูง 40x40 หรือ 60x60 สืบดินกับโดโลไมท์ ผสมกับปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยเคมี และปุ๋ยมรกตเขียว (ปุ๋ยเคมีอินทรีย์) และรองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอก ลงต้นกล้าเฟินกลบดิน แล้วโรยด้วยเปลือกข้าวบนหน้าดินเพื่อรักษาความชื้นและอุณหภูมิจะทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี

เกษตรกรทำการขุดดินและผสมปุ๋ยคอกในการขึ้นแปลงเคลด้าลิถี่เพื่อตากแดดฆ่าเชื้อโรคทิ้งไว้ก่อนปลูก 1 สัปดาห์เนื่องจากพืชมีความอ่อนไหวต่อโรคและแมลง

ในการรองก้นหลุมเกษตรกรจะใช้ปุ๋ยคอก/ปุ๋ยขาว/โดโลไมท์/ปุ๋ยยูเรีย/ปุ๋ยมรกตเขียวอย่างใดอย่างหนึ่ง

เกษตรกรได้มีปรับระยะปลูกเฟินจากที่ศูนย์ฯแนะนำคือ 30 เซนติเมตรมาเป็น 40x40 เซนติเมตรหรือ 60x60 เซนติเมตรจะทำให้รากเฟินสามารถชอนไชหาน้ำและอาหารได้เต็มที่ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดีมีก้านยาวมีใบที่เขียวและหนา

เกษตรกรมีการขยายระยะปลูกพุดชิวโล่เป็น 30-40 เซนติเมตรทำให้ตุ่มดอกสวย มีระยะระหว่างตุ่มดอกที่มีขนาดใหญ่ขึ้น และขยายระยะปลูกลิอะทริสเป็น 15 เซนติเมตรทำให้มีช่อดอกแน่นขึ้น และปลูกเคลด้าลิถี่ระยะ 30 เซนติเมตร

เมื่อปลูกพืชได้ 1 ปี จะทำการนำปุ๋ยพืชสดมาคลุมไว้บนแปลงเพื่อรักษาความชื้นและอุณหภูมิดิน และตัดแต่งใบ ลำต้น ดอกให้สวยงามตัดส่วนที่เน่า หรือริดใบออกบ้าง ให้น้ำ ให้ปุ๋ยพรวนดิน พ่นยากำจัดวัชพืช พ่นยาฆ่าแมลงทั้งที่เป็นชีวภาพและเคมี แล้วพ่นปุ๋ยทางใบตามปกติ

เมื่อเฟินอายุครบ 10-20 ปี จะทำการรื้อปลูกใหม่ในพื้นที่เดิมหรือในพื้นที่ปลูกใหม่ บางรายจะพักหน้าดิน โดยปลูกพืชตระกูลถั่วเพิ่มปริมาณธาตุไนโตรเจนในดินเพื่อคืนความมีความสมบูรณ์ให้กับดิน

เกษตรกรมีการใส่มูลสุกรที่ได้จากการเลี้ยง เพื่อลดต้นทุนและช่วยปรับปรุงให้ดินโปร่งและร่วนซุย ทำให้การเตรียมดินง่าย การตั้งตัวของต้นกล้าเร็วเจริญเติบโตดีทำให้ดินอุ้มน้ำและปุ๋ยดีขึ้น แล้วถ้าพรวนดินกลบลงไปดินจะช่วยทำให้ปุ๋ยเป็นประโยชน์แก่พืชได้เร็วยิ่งขึ้น

เกษตรกรมีการให้ปุ๋ยหมักจากซากพืชที่มีในท้องถิ่นช่วยลดต้นทุนทำให้พืชเจริญงอกงามดีขึ้นได้แก่ ฟางข้าวหมัก เปลือกข้าวหมัก เศษเห็ดหมัก หรือใส่ปุ๋ยพืชสดได้แก่ เศษวัชพืช เปลือกข้าว โดยใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมีจะช่วยส่งเสริมกันดี

เกษตรกรมีการให้น้ำพืชโดยการติดตั้งท่อ PVC และวางสปริงเกอร์แบบพ่นฝอยหรือแบบน้ำหยด ทุก 4 เมตรทั่วโรงเรือน ทั้งแบบตั้งพื้น และแบบสายยางด้านบนโรงเรือน หรือใช้แรงงานคนให้น้ำโดยสายยาง วันละ 2 ครั้งๆละ 15 นาที ในฤดูร้อนใส่ปุ๋ยเพียงเดือนละครั้ง และเพิ่มการให้น้ำเป็นวันละ 3 ครั้ง ทุกเช้า เย็น และกลางคืน ครั้งละ 20 นาทีและนำไปลอกข้าว หรือฟางข้าวมาคลุมบนแปลงรักษาความชุ่มชื้นของดิน

เกษตรกรกำจัดวัชพืชโดยการถอนหญ้าด้วยมือหรือใช้จอบถาง หรือใช้มีดตัดมาคลุมบนแปลงเป็นปุ๋ยพืชสด และลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชลงเนื่องจากส่งผลให้ดอกไม้สมบูรณ์และทำให้ต้นเหี่ยวตาย

เกษตรกรลดการใช้สารเคมี ในการกำจัดโรคและแมลงโดยกลับมาใช้สารอินทรีย์ซึ่งได้แก่น้ำสะเดา น้ำตระไคร้หอม น้ำหางไหล หรือน้ำยาสูบผสมกับแวกเคลือบใบพืช แล้วนำมาพ่นด้วยโมโตขนาด 20 ลิตรช่วยให้ผลผลิตมีคุณภาพดี

4. ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม กับการปรับตัวของเกษตรกรในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว

จากการปลูกพืชในอดีตของเกษตรกรนั้น พบว่าเกษตรกรได้เริ่มปลูกข้าวไร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 เริ่มปลูกบัวและถั่วแดงในปีพ.ศ. 2514 เริ่มปลูกชา กาแฟ ลิ้นจี่ ในปีพ.ศ.2520 เริ่มปลูกจิงในปีพ.ศ.2523 เริ่มปลูกข้าวโพด ผัก สมุนไพร และสตอเบอรี่ในปีพ.ศ.2530 เป็นต้นมานั้นแสดงให้เห็นว่าพืชส่วนใหญ่เป็นพืชไร่ที่ต้องมีการใช้แรงงานและพื้นที่ในการปลูกมาก ปลูกแบบเชิงเดี่ยว และปลูกมาเป็นเวลาช้านานจึงเริ่มมีการสะสมโรคและแมลง และมีขั้นตอนในการผลิตที่ยุ่งยาก เกษตรกรจึงมีการปรับเปลี่ยนการผลิตจากพืชเดิมมาเป็นการปลูกไม้ดอกไม้ประดับซึ่งมีปัจจัยด้านต่างๆที่เหมาะสมจึงมีการปลูกเป็นอาชีพเสริมในระยะแรกเมื่อได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการหลวง การไปอบรมเชิงปฏิบัติการ การดูงานนอกสถานที่การมีภูมิปัญญาชาวบ้าน การสั่งสมประสบการณ์ในการทำการเกษตร การเรียนรู้เทคนิควิธีที่ใช้ในการผลิตและจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวซึ่งได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการลงทุน และมีหน่วยงานสนับสนุน เช่น โครงการหลวงคอยดูแล ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา ให้ความรู้ รวมถึงสนับสนุนปัจจัยการผลิตมาอย่างดี และสม่ำเสมอโดยตลอด เกษตรกรจึงมีความเชื่อมั่นที่จะยังคงผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว และยังเพิ่มปริมาณการผลิตต่อไปในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัว ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการปรับตัวของวิทยา (2552) ที่แบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวออกเป็น 4 ด้านคือ 1) ด้านสภาพภูมิอากาศ ได้แก่ อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ความชื้นในดิน ความยาวนานของฤดูกาล ความถี่ความรุนแรงและระยะเวลาของการเกิดปรากฏการณ์ที่ผิดปกติทางสภาพภูมิอากาศ และสภาวะแห้งแล้ง

เป็นต้น (Chiotti *et al.*, 1997) 2) ปัจจัยทางด้านสังคมประกอบไปด้วย เงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ สภาพของครอบครัวและลักษณะของประชากร เงื่อนไขทางการตลาด การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร 3) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น แหล่งทุน ราคาผลผลิต ต้นทุนในการผลิต เป็นต้น (Rigg, 1996) และ 4) การได้รับแรงสนับสนุนจากรัฐบาลโดยรัฐบาล จะให้การสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร แหล่งทุนที่เกษตรกรสามารถกู้ยืมมาทำการลงทุน โดยที่รัฐบาลเป็นผู้ให้การค้ำประกันให้กับเกษตรกรและการให้เครดิตแก่เกษตรกร เพื่อให้สามารถกู้เงินล่วงหน้าเพื่อใช้ในกิจกรรมทางการเกษตรได้อย่างต่อเนื่อง โดยจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีการปรับตัวในปัจจัยด้านต่างๆดังนี้

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ การพิจารณาถึงการปรับตัวของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน และแรงงาน โดยพบข้อมูลการปรับตัวอันเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจดังนี้

1. เกษตรกรมีช่องทางการลงทุน มีตลาดและรายได้เป็นแรงจูงใจ ทำให้สามารถหาช่องทางตลาดเพิ่มขึ้นได้ และมีตลาดรองรับผลผลิต ส่งผลให้มีรายได้หมุนเวียนในการลงทุน
2. การใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยวช่วยลดต้นทุนจากการใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยวได้
3. เกษตรกรเลือกพืชปลูกเช่น เฟินลิเธอร์ลีฟ และเฟินเขากวาง ที่มีวงจรชีวิตสั้นให้ผลตอบแทนเร็ว ทำให้มีทุนหมุนเวียนในการผลิต
4. ในการปลูกพืชเดิมต้องใช้แรงงานและพื้นที่ในการปลูกมาก แต่ในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับนั้นสามารถลดแรงงานในขั้นตอนการผลิตลงได้เป็นแรงงานในครอบครัว และสร้างรายได้ในพื้นที่ขนาดเล็กได้
5. ในการเตรียมดิน เกษตรกรพรวนดินด้วยแรงงานคนในอดีตมีการใช้สารเคมีในการเตรียมดิน ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนมาใช้สารอินทรีย์ในการเตรียมดินและรองก้นหลุมแทน เป็นการลดปริมาณการใช้สารเคมีและแรงงานในขั้นตอนการเตรียมดินได้เนื่องจากใช้พื้นที่ในการผลิตน้อยกว่าพืชอื่น
6. จากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นทำให้เกษตรกรลดการใช้สารเคมี และกลับมาใช้สารอินทรีย์และวัสดุที่มีในท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุน และใช้ยากำจัดวัชพืชเฉพาะร่องแปลงเพื่อลดค่ากำจัดวัชพืช
7. เกษตรกรใช้ทุนส่วนตัว และมีแหล่งเงินทุนกู้ยืมจากโครงการหลวง กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
8. ราคาของผลผลิตขึ้นอยู่กับคุณภาพและระยะทางในการขนส่ง ถ้าขนส่งไปยังจังหวัดใกล้เคียงจะมีราคาผลผลิตที่ต่ำกว่า แต่เมื่อขนส่งไปยังภูมิภาคอื่นๆจะทำให้ผลผลิตมีราคาที่สูงขึ้นตามระยะทางการขนส่งแต่ผู้บริโภคยินดีที่จะจ่ายเนื่องจากเป็นที่พึงพอใจ
9. จากการมีรายจ่ายที่สูงขึ้นคนในหมู่บ้านที่ทำการเกษตรหรือประกอบอาชีพอื่นเป็นหลักจึงมีความต้องการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเป็นอาชีพเสริมจากการได้เห็นการประสบ

ความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเป็นอาชีพ จึงเป็นแรงจูงใจให้ทดลองทำเพื่อเป็นรายได้เสริมและให้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจ

ปัจจัยด้านสังคมคือ การพิจารณาถึงการปรับตัวของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการอพยพออกไปทำงานนอกพื้นที่ การจ้างงาน เครือข่าย และการศึกษาโดยพบข้อมูลการปรับตัวอันเนื่องมาจากปัจจัยทางสังคมดังนี้

1. เกษตรกรบางรายที่ย้ายไปทำงานนอกพื้นที่กลับมาอยู่กับครอบครัว และปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเป็นอาชีพหลักเนื่องจากสร้างรายได้ดีและสม่ำเสมอ
2. ผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีพื้นที่ในการผลิตมากและมีตลาดรองรับทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชนทำให้คนในชุมชนมีงานทำ และเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกรบางราย
3. เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเพื่อส่งผลผลิตไปจำหน่าย และช่วยกันหาช่องทางตลาดเพิ่มคุณภาพของเกษตรกรดีขึ้น เนื่องจากลดการใช้สารเคมีลงจากแต่ก่อน
4. บุตรหลานที่ไปศึกษาต่อทางด้านเกษตรได้นำความรู้ที่เรียนมาใช้ร่วมกับประสบการณ์ของคนในครอบครัวและคนในชุมชนมาบริหารจัดการฟาร์ม และพัฒนาต่อยอดด้านการเกษตร
5. เกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมคือ การพิจารณาถึงการปรับตัวของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของพื้นที่ ระยะเวลาปลูก และสถานที่ปฏิบัติงานโดยพบข้อมูลการปรับตัวอันเนื่องมาจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมดังนี้

1. ศักยภาพของพื้นที่ ได้แก่ การมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีอุณหภูมิ ความลาดชัน ความสูงจากระดับน้ำทะเล สภาพภูมิอากาศ ปริมาณน้ำฝนที่เหมาะสม และมีอุณหภูมิดินมีความเหมาะสมต่อการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวที่มีระยะเก็บเกี่ยวสั้นให้ผลตอบแทนเร็ว
2. ในการเพิ่มระยะเวลาปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเป็น 30-40 เซนติเมตร ทำให้เฟินมีพื้นที่ในการขยายไหลเพิ่มขึ้น รากพืชขนานหาน้ำและอาหารได้เต็มที่ ส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพดี
3. เกษตรกรทำงานได้ตลอดเวลาในที่ร่มจึงมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีกว่าเมื่อเทียบกับการปลูกพืชชนิดอื่นในพื้นที่
4. สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับชนิดพืช ได้แก่ พุดชวีลโล่ แคลดาลิลี่ ลีอะทริส เฟินเขากวาง และลักษณะเด่นเฉพาะของเฟินลีเซอร์สัฟที่ปลูกครั้งเดียวมีอายุการเก็บเกี่ยวได้ยาวนานถึง 20 ปี
5. ให้น้ำด้วยระบบสปริงเกอร์ทั้งแบบพ่นฝอยและแบบน้ำหยดตามความเหมาะสมของปริมาณน้ำในพื้นที่ ที่แตกต่างกัน โดยการใช้ระบบสปริงเกอร์แบบน้ำหยดเพื่อให้ดินไม่จับตัวกันแน่นเกินไป และใช้สปริงเกอร์แบบพ่นฝอยในพื้นที่ที่มีน้ำปริมาณมาก แต่จะทำให้ดินจับตัวกันแน่น

มีการควบคุมปริมาณแสงโดยการทำโรงเรือนสแลนเพื่อให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชเพื่อหลีกเลี่ยงสภาวะแห้งแล้งและกักเก็บความชื้น

6. พื้นฟูสภาพแวดล้อมโดยการลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้สารอินทรีย์ เช่น การกำจัดวัชพืชโดยการถอนด้วยมือ ใช้มีดตัดหญ้า หรือใช้เครื่องตัดหญ้า หรือการใช้สารอินทรีย์กำจัดโรคและแมลง

7. การรักษาโครงสร้างดินโดยใช้แรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยไม่ใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยวผลผลิต เนื่องจากเป็นพื้นที่ลาดชัน ไม่เหมาะสมและมีความยากลำบากในการใช้เครื่องจักร

ปัจจัยด้านการสนับสนุนของหน่วยงานคือ การพิจารณาถึงการปรับตัวของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนของหน่วยงาน โดยพบข้อมูลการปรับตัวคือ การสนับสนุนจากโครงการหลวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ย การหาข้อมูลทางสื่อออนไลน์ของเจ้าหน้าที่และเทคโนโลยีต่างๆ ในการผลิต แหล่งพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวจากโครงการหลวงที่ได้วิจัยปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์มาแล้วนำมาทดลองปลูกในพื้นที่ซึ่งได้ผลดี เป็นที่ยอมรับและสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรจนเป็นอาชีพหลักในปัจจุบัน

5.2 อภิปรายผลจากการศึกษา

จากผลการศึกษาวิจัยถึงการปรับตัวของเกษตรกรในการผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวในตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย สามารถสรุปผลโดยรวมได้ดังนี้

ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำรินแต่เดิมนั้นเป็นการผลิตเพื่อยังชีพโดยปลูกข้าวไร่ไว้บริโภค และปลูกข้าวโพดไว้เลี้ยงสัตว์(หมูดำ)และไก่ไว้เพื่อบริโภคในปัจจุบันเน้นการผลิตพืชในเชิงพาณิชย์ตามความต้องการของตลาดโดยเกษตรกรได้รับองค์ความรู้จากโครงการหลวงนำไปปรับใช้ และปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเพื่อสร้างรายได้และเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมและมีการรวมกลุ่มผู้ผลิตไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวในหมู่บ้านห้วยน้ำรินสอดคล้องกับสูตรรัตน์ (2550) ที่พบว่า กลยุทธ์ในการปรับตัวของเกษตรกรคือ การเปลี่ยนแนวทาง เปลี่ยนรูปแบบและวิธีการ และสุขจิต (2542) ที่พบว่า เกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชที่เพาะปลูกอยู่เดิมไปเป็นพันธุ์พืชชนิดใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชที่ปลูกเป็นชนิดอื่นเพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นและสุขศิริ(2545) ที่พบว่าเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อความอยู่รอดเพื่อให้ต่อราคาผลผลิตกับพ่อค้าหรือตลาดได้

โครงการพัฒนาเฟินลิเธอร์ลีฟของมูลนิธิโครงการหลวงได้เริ่มขึ้น โดย จารุพันธ์ทองแถมเมื่อปี 2521 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพันธุ์เฟินลิเธอร์ลีฟในประเทศไทยพร้อมกับ

เฟินลีเชอร์ลีฟลูกผสมพันธุ์ใหม่(รัศมีโชติ) จากความสำเร็จในการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์เฟินลีเชอร์ลีฟทำให้ในพื้นที่ศูนย์ฯห้วยน้ำรินสามารถปลูกเฟินลีเชอร์ลีฟได้ มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ทดลองปลูกและนำเทคโนโลยีที่ศูนย์ฯและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมถ่ายทอดไปปรับใช้ตามความเหมาะสม ปัจจุบันมีการผลิตแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมได้แก่ การทำโรงเรือนชาแลน การให้น้ำด้วยระบบสปริงเกอร์ และการเสาชีเมนต์เพื่อใช้เป็นโครงสร้างของโรงเรือน โดยในระยะแรกยังไม่เป็นที่ยอมรับของตลาด จึงมีการปรับปรุงและพัฒนาการผลิตมาตลอด จากการส่งเสริมสนับสนุนในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวจากโครงการหลวง เพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวเขา และลดการทำไร่เลื่อนลอย เกษตรกรจึงมีการเปลี่ยนแปลงจากการทำไร่เลื่อนลอยในอดีตและปรับเปลี่ยนมาปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเป็นหลักในปัจจุบัน

ลักษณะประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ลาหู่ และคนเมือง ซึ่งประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลักตั้งแต่อดีต มีการส่งสมภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพจากบรรพบุรุษประกอบกับการได้รับองค์ความรู้ จากโครงการหลวง และมีแหล่งปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีการเกษตรจากโครงการหลวง เกษตรกรจึงมีวิธีการปรับตัวโดยการสร้างความหลากหลายในการผลิตทางการเกษตร มีการใช้แรงงานในครอบครัว และลดความเสี่ยงทางการตลาดโดยเน้นคุณภาพของผลผลิต มีการศึกษาความต้องการทางการตลาด และปรับเปลี่ยนการไหลเวียนดินมาเป็นแบบการอนุรักษ์ความชื้นและความอุดมสมบูรณ์ของดิน การพัฒนาพันธุ์พืชชนิดใหม่ และประกอบอาชีพรองได้แก่ ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป ปัจจุบันมีตลาดรองรับผลผลิตทั้งในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงและภาคต่างๆซึ่งในช่วงฤดูหนาวผลผลิตมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และการได้รับดูแลเอาใจใส่เกษตรกรอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯห้วยน้ำรินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับพัชรียา (2552) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อกลยุทธ์การปรับตัวด้านระบบการผลิตของเกษตรกรคือ การเข้าถึงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ฐานทางเศรษฐกิจ ความรู้และการจัดการ การปรับเปลี่ยนแนวคิดระบบการผลิตของเกษตรกร ส่งผลให้มีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้มากขึ้น ลดรายจ่ายต้นทุนการผลิต ลดภาระหนี้สิน และงานวิจัยของChiotti (1997) อ้างใน วิทยา (2552) ที่พบว่าที่พบว่าการปรับตัวในด้านการผลิตพืชของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับสภาพภูมิอากาศ ปัจจัยทางด้านสังคมประกอบด้วยเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ สภาพของครอบครัวและลักษณะประชากร เงื่อนไขทางการตลาด การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และได้รับแรงสนับสนุนจากรัฐบาลโดยรัฐบาล และลดต้นทุนการผลิตจากค่าจ้างแรงงาน โดยใช้แรงงานในครอบครัว หากเกษตรกรไม่สามารถปรับช่วงเวลาในการผลิตให้มีความเหลื่อมล้ำกับฤดูกาลผลิตเดิมได้จะมีทางเลือกในการหารายได้การทำกิจกรรมจากนอกภาคการเกษตรจากการประกอบอาชีพ

รอง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรประกอบด้วย 1) ตลาดรองรับสินค้าการเกษตรอย่างเพียงพอ 2) มีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สภาพแวดล้อม และเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น 3) การมีพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานรองรับการพัฒนาการเกษตรอย่างเพียงพอ 4) การส่งเสริมด้านการเกษตร ทำให้เกษตรกรรับรู้ข่าวสาร เข้าใจเทคโนโลยีใหม่มากขึ้น และ 5) ระบบการขนส่งเพียงพอ โดยมีปัจจัยที่มีผลทำให้มีการพัฒนารูปแบบการเกษตรจากระบบเพื่อการยังชีพไปเป็นระบบการเกษตรเพื่อการค้า ประกอบด้วย 1) การสร้างเทคโนโลยีทางการเกษตรขึ้นมาใหม่ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ และลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน 2) การนำความรู้ทางเทคโนโลยีใหม่เข้าไปเผยแพร่กับตัวเกษตรกรทำการฝึกฝนให้ตัวเกษตรกรสร้างแนวความคิดและประยุกต์ใช้เทคโนโลยี 3) การเตรียมพร้อมรับกับสิ่งใหม่ การเปลี่ยนกระบวนการในการผลิต ความเสี่ยงด้านราคา และมีโครงสร้างพื้นฐานรองรับ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และ 4) การเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน โดยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างมีแบบแผน มีการวางแผนล่วงหน้า การตัดสินใจบนพื้นฐานความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจและสังคม ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร

5.3 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนคู่กับวิถีชีวิตของเกษตรกรดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะบางประการอันจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว รวมทั้งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

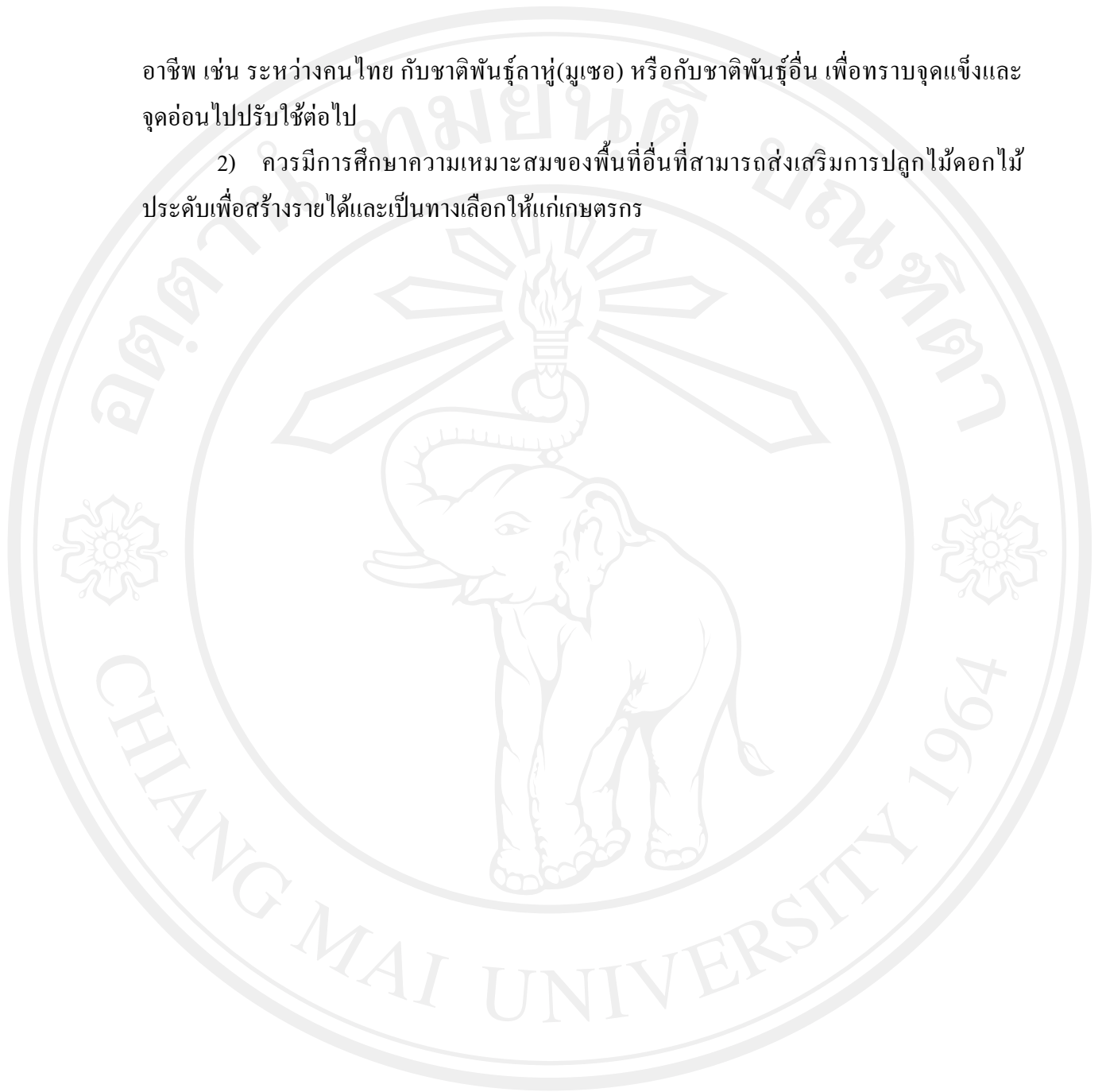
- 1) ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ เทคนิคการกำจัดโรคและแมลงและการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตให้แก่เกษตรกร
- 2) ควรส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และสารสกัดจากธรรมชาติ เพื่อรักษาระบบนิเวศและลดต้นทุนการผลิต
- 3) ควรมีการศึกษาหาช่องทางตลาดเพิ่มเติม เพื่อรองรับเมื่อมีการส่งเสริมให้ปลูกมากขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการเปรียบเทียบปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการปรับตัวของเกษตรกรในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวของแต่ละชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันที่นำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบ

อาชีพ เช่น ระหว่างคนไทย กับชาติพันธุ์ลาหู่(มุเซอ) หรือกับชาติพันธุ์อื่น เพื่อทราบจุดแข็งและจุดอ่อนไปปรับใช้ต่อไป

2) ควรมีการศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่อื่นที่สามารถส่งเสริมการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อสร้างรายได้และเป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved